

Список використаних джерел:

1. Артеменко В.О. Характеристика чинників впливу на ефективність функціонування оборотних активів підприємств аграрного сектора. *Фінансовий простір*. 2014. № 1. С. 19–24.
2. Bondaruk T. H., Bondaruk I. S. Conceptual foundations of the development of business social responsibility in Ukraine. *Economies' Horizons*. 2020. № 1(12). С. 26–32.
3. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Економічна природа організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.* 2020. №1-2. С. 57-64.
4. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Державне регулювання розвитку малого бізнесу і його соціальної відповідальності. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.* 2019. №3. С. 111 -119.
5. Бондарук Т. Г., Заїчко І. В., Бондарук І. С. Діагностика фінансового стану підприємства та його інвестиційної привабливості в системі фінансового менеджменту. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр.* 2022. № 1-2. С.62-75.

Сиротенко Наталія Анатоліївна,

*кандидатка економічних наук,
доцентка кафедри бухгалтерського обліку,
аналізу та аудиту;*

Ільницька Маргарита Валеріївна,

*здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»;
Одеський національний економічний університет*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ

Результати технологічного прогресу за останні десятиріччя стрімко змінюють усталені правила бухгалтерської роботи. На даний момент штучний інтелект в умовах розвитку цифрового суспільства стрімко стає неодмінною складовою сучасного світу і впливає на різні сфери та напрями діяльності суб'єктів господарювання.

Впровадження новітніх технологій, з одного боку, допомагає сучасним бухгалтерам бути більш продуктивними за рахунок скорочення часу на виконання типових завдань й рутинних операцій (обробка великого обсягу даних, класифікація транзакцій, підготовка форм звітності), уникати значної кількості помилок та вивільняти більше часу для аналітичної, управлінської та консультаційної діяльності, а з іншого – ставить перед новими викликами:

Як захистити інформаційні дані підприємств? Як діяти в умовах форс-мажорних обставин (воєнного стану тощо)? Хто буде відповідальним у разі виявлення помилок штучного інтелекту? Активно обговорюється [1] й привабливість роботи для Z-генерації в бухгалтерських фірмах зі штучним інтелектом. Усе це актуалізує та зумовлює необхідність проведення досліджень такого спрямування.

Необхідно зазначити, що на урядовому рівні значна увага приділяється стратегії розвитку в напрямі цифровізації економіки України. Міністерство цифрової трансформації України постійно впроваджує різні інновації, що мають покращити електронну складову сучасного бізнесу.

Так, згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» штучний інтелект (ШІ) визначається, як: «організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань». [2]

Питання впровадження ШІ в бухгалтерську роботу наразі більше обговорюється в публікаціях зарубіжних авторів, ніж вітчизняних дослідників. Серед них можна виділити: Метт Бонтрегер [3], Джо Хаймс [4], Джастін Хетч [5], та інших. Вітчизняні дослідники, які приділяли увагу окремим аспектам даної теми: Л. А. Козаченко та О. А. Предчук [6], О. С. Лемішовська та В. І. Лінинська [7], Л. А. Поливана [8], П. Р. Пуцентейло та А. В. Довбуш [9], В. В. Ратинський [10], та інші.

Серед переваг, які може надати впровадження штучного інтелекту на підприємстві, науковцями зазначаються:

- інтеграція бухгалтерських систем та програм на базі штучного інтелекту з різноманітними джерелами інформації;
- обробка та аналіз даних в реальному часі та за лічені секунди, що дозволяє користувачам миттєво отримувати доступ до необхідної інформації;
- здатність проводити інтелектуальний фінансовий аналіз, під час якого комп'ютер аналізуватиме великі обсяги фінансових даних, виявлятиме закономірності, тенденції та аномалії й надаватиме цінні відомості [3]. За результатами такого аналізу далі можна глибше зрозуміти фінансові показники діяльності підприємства, ухвалювати рішення на основі даних і оптимізувати фінансові стратегії, що допоможе в прогнозуванні руху грошових коштів, аналізі рентабельності, оптимізації бюджету та виявленні тенденцій, що дозволятимуть максимізувати прибуток й виявляти стратегії розвитку;
- підвищення рівня безпеки та контролю за дотриманням нормативних вимог, шляхом швидкого виявлення порушень, викривлень та потенційно шахрайських дій у бухгалтерських даних [3]. В умовах українських реалій ведення бухгалтерського обліку з використанням

штучного інтелекту допоможе ще забезпечити дотримання правил і стандартів бухгалтерського обліку та зменшити ймовірність помилок і штрафних санкцій.

Крім позитивних сторін звертається увага на можливі недоліки застосування таких технологій. В першу чергу піднімається питання щодо безпеки та конфіденційності даних, так як майже вся бухгалтерська та фінансова інформація на підприємстві є комерційною таємницею. Підприємство буде змушене подбати про заходи щодо захисту цих даних від несанкціонованого доступу, раптового витоку даних або інших кіберзагроз. Такі заходи можуть передбачати шифрування, контроль доступу та безпечно зберігання. [4]

Крім цього вказується на існуючий дефіцит фахівців, які матимуть одночасно досвід роботи як у сфері бухгалтерського обліку, так і в галузі штучного інтелекту. Для цього будуть необхідні курси підвищення кваліфікації та перекваліфікації, щоб бухгалтери були здатні забезпечити максимальне використання потенціалу бухгалтерських програм на основі штучного інтелекту.

Також до уповільнюючих чинників впровадження даної технології відносять те, що у підприємств вже є відточена та перевірена часом система обліку, через це інтеграція штучного інтелекту в існуючі бухгалтерські системи та робочі процеси може бути складним завданням. Застарілі облікові програми можуть бути не пристосовані для безперешкодної інтеграції з технологіями штучного інтелекту, що вимагатиме значних зусиль для забезпечення сумісності, синхронізації даних і безперешкодної співпраці між системами штучного інтелекту та наявним на підприємстві програмним забезпеченням. [4]

Відзначаються також й проблеми щодо відповідальності. Не має чіткої визначеності хто буде відповідальним за дії штучного інтелекту і як вирішувати ситуації, коли виникають розбіжності між рішеннями машини та людськими професійними судженнями або відомчими нормами.

У вересні 2023 року Американським Інститутом CPA був проведений вебінар на тему «AICPA-CIMA та Штучний Інтелект – майбутнє бухгалтерського обліку та фінансів у світі ШІ».

Метою даного заходу було ознайомити з Generative AI, який розробляється компанією Amazon, та його майбутнім функціоналом для сфери бухгалтерського обліку. За словами спікера Христини С. Кайт, Gen AI зможе повністю робити всі бухгалтерські проведення та реєструвати первинні документи, самостійно складати форми річної та іншої звітності. У сукупності це майже уся основна ручна робота бухгалтера, яка займає більшість робочого часу на її виконання. Gen AI не тільки спростить роботу та вивільнить час бухгалтеру, а й буде робити її в рази швидше за людину.

Також Gen AI має змогу знаходити помилки в роботі людини, але замість того, щоб просто вказати на помилку, даний штучний інтелект одразу запропонує працівнику можливі шляхи її вирішення. Отже, значущою перевагою такої технології є не тільки швидкість виконання, а й надання

практичних рекомендацій щодо покращення якості виконуваних завдань працівника.

На даний час на території України не настільки стрімко відбувається впровадження новітніх інформаційних технологій в усі сфери життя на відміну від інших країн, але у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» вже розписано завдання, які необхідно виконати для успішного впровадження ШІ в сферу економіки України. Для досягнення такої мети Кабінетом Міністрів України передбачено вирішення наступних завдань:

1. Стимулювання розвитку підприємництва в галузі штучного інтелекту шляхом забезпечення інноваційних підприємств доступом до інвестицій, венчурних фондів, організації та проведення бізнес-заходів за участю українських ІТ-підприємців за кордоном, поліпшення бізнес-клімату, забезпечення передбачуваної податкової політики;

2. Мотивація суб'єктів господарювання щодо підвищення власної ефективності шляхом запровадження технологій штучного інтелекту та забезпечення доступності їх до освітніх програм/інформаційних порталів про технології штучного інтелекту;

3. Розробка та впровадження Дорожньої карти щодо перекваліфікації людей, робота яких може бути автоматизована в найближчі п'ять-десять років;

4. Створення стимулів для партнерства держави та бізнесу у сфері інноваційних проектів та удосконалення законодавства. [1]

Отже, штучний інтелект має великий потенціал для покращення бухгалтерської професії, але водночас він породжує нові виклики і питання. Важливо бути готовим до змін і навчитися пристосовуватися до змін у зв'язку з новими технологіями, щоб успішно використовувати ШІ в цій сфері. Бухгалтери, які зможуть знайти баланс між людським інтелектом і штучним інтелектом, матимуть перевагу на ринку праці і будуть більш конкурентоспроможними.

Хоча ШІ може виконувати багато завдань, пов'язаних з обліком, він не може замінити людину у виконанні всіх завдань через важкість, складність і контекстність деяких аспектів бухгалтерської роботи, що роблять її менш схильною до повної автоматизації. Бухгалтер все одно буде необхідним для перевірки штучного інтелекту, коректності відображення первинних даних та розбору і пояснення отриманих ШІ результатів. Замість великої кількості розрахунків бухгалтери можуть зосередитися на більш аналітичних та стратегічних аспектах своєї професії, таких як консультування клієнтів, розробка стратегічних фінансових планів і вирішення складних питань оподаткування.

Таким чином, сучасне визначання такої професії як бухгалтер та його обов'язків може видозмінитися.

Конкурентоспроможний на ринку праці бухгалтер повинен бути відповідальним, мати аналітичні та математичні здібності, вміти відслідковувати та швидко пристосовуватися до законодавчих змін, окрім

ведення рахунків, здійснювати широку діяльність, яка включає вміння планувати і приймати оперативні рішення, консультувати керівництво щодо можливих порушень, аналізувати діяльність підприємства та вміти користуватися автоматизованими системами бухгалтерського обліку або мати здатність до навчання та швидко їх опановувати.

Підсумовуючи зазначене вище, всі професії будуть змінюватися та еволюціонувати під впливом науково-технічного прогресу, щоб відповідати сучасним вимогам, бухгалтерська професія не виключення.

З розвитком цифрової економіки бухгалтерська система також зазнає значних змін у складі об'єктів обліку, показників бухгалтерської і звітної інформації. Як зазначають Лемішовська О. С., Лінинська В. І. традиційна система бухгалтерських показників скоріш за все розшириться на індикатори, які не будуть стосуватися лише фінансових показників, такі як людський капітал, організаційний потенціал, інноваційна активність та репутаційний капітал. Діапазон об'єктів бухгалтерського обліку буде розширюватися завдяки введенню нових, модифікованих форм активів, пасивів і капіталу. [7]. Але все це не буде мати вагомого впливу на бухгалтера, якщо він буде постійно підвищувати свою кваліфікацію, щоб залишатися високопрофесійним фахівцем та відповідати часу.

У нашій країні значні зміни під впливом ШІ в даній професії відбудуться з певним часом. Радимо практикуючим бухгалтерам та керівництву моніторити зміни, які відбуваються в бухгалтерській професії в інших країнах (США, країнах ЄС) та бути готовими переймати їх досвід, тому що новітні технології вже повним ходом впроваджуються та використовуються в передових світових компаніях.

Таким чином, на даний момент потрібно бути готовим до будь-якого варіанту розвитку подій, зокрема до постійного навчання та опанування нових сфер знань, ознайомлення з різними інформаційними технологіями та можливостями. Наразі зрозуміло, що штучний інтелект полегшить рутинну роботу бухгалтерів, зробить її більш продуктивною й точною, але не замінить їх повністю.

Напрями досліджень, які стосуються особливостей роботи з використанням сучасних інформаційних технологій та розмежування сфери відповідальності машини та людини, будуть предметом подальших публікацій та обговорень.

Список використаних джерел

1. Штучний інтелект в бухгалтерському обліку та фінансах. Інформаційний портал Бухгалтер 911. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1049080.html> (дата звернення: 29.09.2023).
2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.09.2023).

3. Matt Bontrager. How AI Is Transforming the Accounting Industry – and What the Future Will Look Like. Entrepreneur : веб-сайт. URL: <https://www.entrepreneur.com/science-technology/how-ai-is-transforming-the-accounting-industry/452837> (дата звернення: 29.09.2023).
4. Joe Hyams. AI in Accounting: The Benefits & Challenges. Trullion : веб-сайт. URL: <https://trullion.com/blog/ai-accounting-benefits-challenges/> (дата звернення: 30.09.2023).
5. Justin Hatch. Harnessing The Power Of Artificial Intelligence In Accounting. Forbes : веб-сайт. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/03/05/harnessing-the-power-of-artificial-intelligence-in-accounting/?sh=1e3ecbc91dae> (дата звернення: 30.09.2023).
6. Козаченко Л. А., Предчук О. А. Використання штучного інтелекту у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та фінансів. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10459/1/37-41.pdf> (дата звернення: 30.09.2023).
7. Лемішовська О. С., Лінинська В. І. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1794> (дата звернення: 30.09.2023).
8. Поливана Л. А. Зникнення професії бухгалтер з розвитком штучного інтелекту. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2016. Вип. 171. С. 153-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_171_19 (дата звернення: 30.09.2023).
9. Пуцентейло П. Р., Довбуш А. В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. Інноваційна економіка. 2021. № 3-4 (87). С. 140-151. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/43383> (дата звернення: 30.09.2023).
10. Ратинський В. В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку, перспективи та проблеми. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 4/1. С. 17-20. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/25593/1/efp_04-1_2021_p17-20.pdf (дата звернення: 30.09.2023).